

Література

1. Загальнодержавне моніторингове дослідження читацької компетентності учнів четвертих класів: URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/03/2018_ZVIT_MDYAPO_CHYTANNYA_Sajt-1.pdf
2. Чудинова В.П. Поддержка чтения мальчиков: опыт разных стран. *Человек читающий*. URL: http://www.rusreadorg.ru/system/publications/docs/000/000/015/original/Homo_8_15.11.2016.pdf?1551692737

Кароліна Рябко

м.Вінниця

(Наук.керівн. – канд. філол. наук,

доц. Комарівська Н. О.)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ НАОЧНОСТІ ПІД ЧАС ОПРАЦЮВАННЯ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

***Анотація.** У статті здійснено дефінітивний аналіз поняття «наочність», обґрунтовано значення та види, розглянуто функції засобів наочності, що можуть використовуватися на уроці читання при опрацюванні художнього твору.*

***Ключові слова:** наочність, функції наочності, види наочності, читання, художній твір, молодші школярі.*

***Abstract.** The article considers the concept of "clarity" in the works of different teachers, substantiates the meaning and types, considers the functions of visual aids that can be used in the lesson of literary reading in the development of a new work of art.*

***Keywords:** principle of clarity, functions of clarity, sees clarity, young schoolchildren.*

На даному етапі розвитку освіти одним із ефективних дидактичних принципів, що реалізується в початковій школі, є принцип наочності.

Важливість застосування його в процесі навчання обґрунтовував чеський педагог Я. Коменський: «Все, що учні повинні вивчити, потрібно викладати їм так доступно, ніби вони мають перед собою свої п'ять пальців. А для того, щоб все сприймалося легше, потрібно, наскільки це можливо, залучати до сприймання зовнішні чуття» [4, с. 349].

У працях Й. Песталоцці більш широко розглянута проблема наочності. Педагог довів, що вона сприяє розвитку мовлення та мислення, здібностей, а також дає можливість опановувати знання спочатку частково, а потім цілісно.

В. Сухомлинський зауважував, що в молодшому шкільному віці принцип наочності дуже важливий, так як у дітей переважає саме наочно-образне мислення. Тобто, їм треба побачити, почути, відчутти на дотик. У своїй праці «Сто порад учителеві» педагог зазначає: «Наочність – стежина пізнання і світло, яке осяє цю стежину» [4, с. 349].

Також значний внесок у вивченні проблеми умов використання засобів наочності в навчанні та теоретичних положень займають праці Л. Фрідмана, С. Архангельського, Н. Волкової, Ю. Бабанського, О. Савченко, М. Фіцули, І. Малафійка та ін.

У Педагогічному словнику поняття «наочність» пояснюється як «один із принципів навчання, заснований на показі окремих предметів, процесів та явищ» [1, с. 119].

У освітньому процесі наочні засоби виконують важливу роль. Залежно від характеру зображення дійсності сучасна дидактика виокремлює такі види засобів наочності:

- внутрішня або словесно-образна (приклади з життя, літературні образи);
- зовнішня або предметна (графічні засоби наочності, натуральні предмети та їх зображення тощо).

І. Дрижун за характером відображення дійсності розподіляє засоби наочності на такі: натуральні (колекції, натуральні об'єкти, речовини, та ін.);

образотворчі (малюнки, фотографії, малюнки, діафільми, діапозитиви та ін.); символічні (графіки, схеми, діаграми, формули речовин, схеми будови та ін.).

За О. Савченко, «у початкових класах застосовується природна, малюнкова, об'ємна, звукова і символічно-графічна наочність як на паперових, так і на електронних носіях. Аудіовізуальні види наочності передають інформацію через звук і зображення, яку учні сприймають за допомогою технічних засобів навчання: кінофільмів, звукозапису, телепередач» [2, с. 255].

Усі види наочності виконують різні функції: навчальну, виховну, розвивальну. У навчальній функції застосування наочності несе політехнічний, психолого-педагогічний, техніко-технологічний, культурологічний зміст, завдяки чому навчання відбувається більш ефективно.

Виховна функція полягає в тому, що за допомогою засобів наочності стимулюється пізнавальна активність, виробляється позитивна життєва позиція, самостійність. Розвивальна функція характеризується тим, що використання засобів наочності розвиває увагу, пам'ять, креативне мислення, спостережливість, які надзвичайно важливі під час процесу навчання [3, с.193].

Наочність при опрацюванні художнього твору дає змогу точніше й повніше усвідомлювати текст, допомагає створити образне уявлення про предмети та їх дію, розширює знання за межі прочитаного. Застосування засобів наочності підвищують інтерес до читання, більш урізноманітнюють роботу на уроці, допомагають краще застосовувати знання на практиці.

Коли дитина читає художній твір, то має справу з особливою естетичною формою пізнання світу – організованим текстом, художнім мовленням, образним змалюванням картин життя, авторською точкою зору. Для сприйняття тексту необхідні спеціальні читацькі уміння, літературні здібності. Вони визначають зміст літературного розвитку, тобто формування мовного чуття, відчуття образності художнього мовлення, чуття до звукової краси мови, емоційне реагування на поетичне слово, вміння проявляти креативність, співпереживати, мислити словесно-художніми образами.

За змістом тексту наочність може бути різноманітною. Так, якщо художній твір має науково-популярний зміст, то можна використати речі, предмети, що зібрані в колекцію, гербарії. Також часто застосовуються моделі машин, макети, чучела птахів, звірів.

Можна використовувати різні яскраві картки (зображення певних героїв чи подій) як засіб наочності. Наприклад, при виконанні завдань з аудіювання художнього твору, треба обрати те, про що почули в тексті [3, с. 203].

Читання нового художнього твору може супроводжуватися живою чи віртуальною екскурсією до певного місця, що пов'язане з подіями у тексті. Вдало підібраний демонстраційний матеріал допоможе дітям у сприйнятті твору письменника, сприятиме творчій активності учнів тоді, коли поєднуюватиметься з глибоким розумінням тексту.

Дотримання послідовності етапів опрацювання творів попереджує хаотичність, безсистемність у проведенні уроку і водночас дозволяє гнучко визначити його наповнення, тривалість. Методичним стрижнем уроку є закономірність сприйняття учнями художнього твору: первинний синтез (цілісне сприймання); вторинний синтез, що забезпечує поглиблене сприймання і розуміння прочитаного.

Уроки-мандрівки, уроки-подорожі також є варіантами кращого вивчення художнього твору. Основою такого уроку може стати карта подорожі, де діти, пересуваючись із зупинками, виконують цікаві ігрові завдання. Включення музичних фрагментів емоційно і методично прикрашає урок, знімає перевтому учнів.

При читанні художнього матеріалу з учнями доцільно проілюструвати малюнок, що є в підручнику чи принесений учителем. Слайди можна демонструвати після вступної бесіди з даної теми, супроводжуючи демонстрування поясненням учителя, а після перегляду прочитати про це в підручнику. Таке читання й бесіда після прочитаного матиме узагальнювальний характер. При розгляді малюнків, предметів, речей треба привчати учнів добре вдивлятися в них, бачити особливості кожного предмета, деталі, аналізувати їх.

Буває, що демонстровані предмети, речі та й картини учні бачили раніше, і їм, здавалось би, нічого знову розглядати. Але вчитель поставленими запитаннями, своїми поясненнями допоможе учням глибше пізнати предмети, речі, розкриє те учням, чого вони раніше не помічали. Особливо важливо при використанні наочності навчити учнів бачити, розпізнавати на картині те, про що вони читають у книзі, уміти зіставляти прочитане з наочністю [5, с. 232].

У 2018 році Українсько-американський стартап видав відому українську казку в незвичному форматі, герої якої починають рухатися, якщо навести на текст смартфон. Цей додаток є чудовим засобом наочності при ознайомленні із художньою літературою [6]. Спеціальний додаток доповненої реальності разом із книжкою розробили <https://ukrainian.voanews.com/a/5433645.html> українці – менеджер з Вінниці Олександр Музика і програміст Олег Коваль, який мешкає у США, у штаті Коннектикут. Казка має музичний супровід і професійне озвучення. Якщо на зображенні персонажа зупинити курсор і натиснути, він почне говорити чи співати – англійською та російською. Зараз проєкт адаптують ще під 12 мов, у тому числі й українську. Цим займаються українці в Канаді. Олександр розробляє серію таких казок із доповненою реальністю: «Троє поросят», «Вовк і семеро козенят», «Ріпка», «Дюймовочка» тощо.

Серед книжок інших авторів є ще деякі із доповненою реальністю: «Спляча красуня», «Дикі лебеді», «Кіт у чоботях». У цих книгах містяться QR-коди, за допомогою яких можна наочно спостерігати за «живими» зображеннями та прослухати казку. Для цього потрібно завантажити на телефон безкоштовний додаток.

Книги, що оживають, розвивають у дітлахів увагу, фантазію, пам'ять, логіку, дрібну моторику, почуття гумору, емоційний інтелект.

Таким чином, застосування наочних засобів у освітньому процесі підвищує продуктивність сприйняття та ефективність засвоєння інформації, розвиває та вдосконалює всі психічні процеси дитини. Вони також мають суттєве дидактичне, виховне та практичне значення. Їх правильне, оптимальне

використання дасть змогу забезпечити процес навчання необхідними методичними та емоційними моментами.

Література

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь. 1997. 374 с.
2. Савченко О. Я. Методика читання в початкових класах : посібн. для вчителя. Київ : Освіта, 2007. 334с.
3. Ситаров В.А. Дидактика: Учеб. пособ. Москва : Изд. центр «Академія», 2004. 368 с.
4. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві. Київ : Рад. шк., 1988. 304 с.
5. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения: в 2 т; [под ред. А.И. Пискунова]. – Москва : Педагогика, 1982. Т. 1. 1982. 656 с.
6. Електронний ресурс <https://mala.storinka.org/>

Стрілкова Світлана

м. Вінниця

(Наук.керівн. – канд.філол. наук,

доц. Комарівська Н.О.)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті розглядаються проблеми впровадження інтерактивних технологій в освітньому процесі початкової школи. Описані особливості використання інтерактивних технологій під час вивчення художньої літератури. Наведені приклади використання інтерактивних технологій навчання на уроках в початковій школі.

Ключові слова: інтерактивні технології, учні початкових класів, освітній процес, художня література.

Abstract. The article considers the problems of introduction of interactive technologies in the educational process of primary school. Features of the use of interactive technologies in the study of fiction are described. Examples of the use of interactive learning technologies in primary school lessons are given.

Keywords: interactive technologies, primary school students, educational process, fiction.